„Radomer - Kielcer Leben" 39 (379) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" יאָהר VIII פּרייז 25 גראָשן

היינט 8 זייטן!

Radom, dnia 9 Parz. 1931 r.

ראַדאָם, פרייטאָג, כ"ז תשרי תרצ"ב

Redakcja i Administracja

Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרייזן:

אין פּעליטעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.

" " " אין " 60 "

" " " נאָכ'ן " 25 "

די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען

8 שפּאַלטען

אין טעקסט 4 "

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

Dr. med.

N. SZENDEROWICZ

choroby skórne i weneryczne

PIŁSUDSKIEGO 2 — Tel. 2404.

powrócił i przyjmuje

w godzinach: od 11 do 13 i od 4—7.

Państwu FRYDLAND

wyrażamy serdeczne współczucie z powodu

śmierci ich SYNA b. p.

ZYSKINDA FRYDLANDA

b. ucznia IV kl. naszego gimnazjum.

Dyrekcja, Zarząd, Grono nauczycieli

i Administracja gimnazjum Tow.

„Przyjaciół Wiedzy" w Radomiu.

דער בעסטער קירזשנער-וואַרשטאַט פון ש. שלאָס לובלין — אין —

האָט געעפנט אין א פּראָוויניץ ראַדאָם

גאַס פּיערוושעגאָ מאַיאַ (חיסאקא) 45

נעמט אָן און פיהרט אויס פּינקטליך און סאָליד אַלע קירזשנער-אַרבייטען.

גוטע בעדינגונגען! — צוגענגליכע פּרייזען!

Biuro próśb, windykacji i buchalterji

„EXPRESS"

RADOM, ul. ŻEROMSKIEGO 9 (Jacka Malczewskiego 6)

za dostępną opłatę

Redaguje prośby, podania, odwołania, umowy i.t.p.

załatwia korespondencję handlową i prywatną

przepisuje na maszynach i tłumaczy wszystkie języki!

windykuje należności miejscowe i zamiejscowe

informuje o zdolności kredytowej,

i załatwia wogóle wszystkie czynności w zakres biurowości wchodzące

Tanio! Szybko! Solidnie!

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.

General. przedstawicielstwo na okręg kielecko-radomski

DOM KOMISOWY **M. CUKIERMAN** KIELCE

ul. Sienkiewicza 29, Telefon 455.

Dr. Med. **IGNACY LEWI**

choroby wewnętrzne i dzieci

ordyn. 9 — 10 rano i 5 — 7 p. p.

OKULISTA

Dr. A. ŁUCZNO-LEWI

ordyn. 10 — 12 rano i 3 — 5 p. p.

przeprowadzili się

na ulicę MONIUSZKI *(Kościelna)* **12**

— Tel. Nr. 2498. —

מען גרייט זיך צום ווינטער.

די וועלט גרייט זיך מקבל פנים צו זיין א גאסט, וואס וועט קומען און מוז קומען: מען גרייט זיך צום ווינטער. היינטיגעס מאל וועט ער אבער נישט זיין קיין אננעלעגטער גאסט. קיין פרייד, קיין פערגעניגען ערווארט מען נישט פון איהם. א שווערער אורח וועט ער עס זיין און מען מאכט שוין הכנות איהם ווי געהעריג מקבל פנים צו זיין.

אין דייטשלאנד זענען דא ביי א פינף מיליאן ארבייטסלאזע. א גרויסער טייל דערפון געפינט זיך אין בערלין און די איינוואוינער פון דער מיליאנען־שטאדט, טראכטען שוין איצט, וואס מען האט אלץ צו טוהן פאר דער ארימער בעפעלקערונג צום ווינטער. עס ווערען געמאכט פערשידענע פארשלאגען. איינער לעגט פאר, מען זאל זיך פרייוויליג בעשטייערן. יעדער, וואס וועט נאך געהן אין טעאטער, אין קינא זאל געדענקען דעם ארימען און זאל געבען א שטייער פאר דעם ווינטער. א צווייטער לעגט פאר, מען זאל זארגען פאר די קינדער און מען זאל איבער ווינטער נעהמען א ארים קינד צו זיך צום טיש. א דריטער... נור צי קען מען אויסרעכענען, וואס גוטע מענשען טראכטען אלץ אויס! אינטערעסאנט איז, וואס א צייטונג האט זיך ארויסגערופען צו געבען טעגליך טויזענט ברויט פאר ארימע. דאס איז ביי אונזערע פערהעלטניסען א זעהר גרויסע זאך. אונזערע צייטונגען קענען זיך היינט אזעלכעס נישט ערלויבען.

מען גרייט זיך צום ווינטער, נאטירליך, ביי לייטען. און וואס טוהען מיר? וואהרשיינליך וועט דער ווינטער צו אונז אויך קומען. ער וועט אונז נישט אויסמיידען. אבער מיר מאכען זיך נישט וויסענדיג, מיר מאכען גאר נישט קיין הכנות איהם געהעריג אויפצונעהמען. מיר ווייסען, אז ראדאם איז נישט בערלין, אז ביי אונז ווערט מען וועהניג נתפעל ווען איינער האט נישט קיין ארבייט. אבער ווען טויזענדער האבען נישט קיין פרנסה פערשטעהן מיר דאך, וואס דאס הייסט. וואס זשע טוהען מיר די הונגעריגע צו העלפען אין ווינטער? נאטירליך, קענען מיר נישט טראכטען וועגען אזעלכע מיטלען ווי די דייטשען לייגען פאר. ביי אונז וועט מען ווייניג אויפטוהן אויב מען וועט ארויפלייגען א שטייער אויף טעאטער, אויף קינא, א. א. וו. אויך פון נעהמען קינדער צו זיך איבערן ווינטער איז נישט פאר אונז געדאכט. נישט אימיצער וועט אבגעבען א קינד איבערן ווינטער. דאס זענען פארמען וואס זענען ביי אונז נישט בעקאנט און נישט אנגענומען. אבער בעזארגען מיט ברויט די הונגעריגע, דאס איז א זאך וואס איז לײדער ביי אונז זעהר גוט בעקאנט. אבער אויך פון דעם יודישען טראדיציאנעלען מנהג, פון דעם „הלא פרס לרעב לחמך" דאס טראגען אנטקעגען די נשמה, ווי דער נביא דריקט זיך אויס, אפילו דערפון הערט מען עפעס גארנישט.

ווער זאל נעהמען די איניציאטיוו דערצו? היינט איז לײדער, ביי אלע די לאגע אזא, דאס איז עס נישטא ווער עס זאל זיך אינטערעסירען. אלע זענען היינט אזוי שטארק פערנומען מיט אייגענע צרות, מיט נויט און דאגות פרנסה, דאס עס איז כמעט נישט צו ערווארטען, אפילו נישט צו פערלאנגען מען זאל נאך טראכטען וועגען צווייטען. עס איז געבליבען נאר די פרעסע, די צייטונג, וועלכע קען, וועלכע מוז זיך דערמיט פערנעהמען.

אין בערלין קען זיך נאך היינט א צייטונג ערלויבען צו טיילען טויזענט ברויט א טאג. ביי אונז קען מען דערפון נישט טראכטען. אבער טוהן, מעורר זיין, נעהמען די איניציאטיוו, קענען מיר אויך און מיר מוזען עס טוהן;

א גאסט קומט צו אונז. אמאל איז ער געווען אנ'אנגעלעגטער. היינט איז ער א ברוגז'ער גאסט, פאר וועלכען מען 'שרעקט זיך, פאר וועלכען מען האט היינט מורא. לאמיר זיך נעהמען גרייטען, לאמיר עפעס טוהן בעצייטענס און נישט לאזען זיך איבערראשען.

ש. י. ס—קי.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דאס ג. פובליקום פון ראדאם און אום־געגענד דאס דער בעוויסטער

קירזשנער־ווארשטאט

פון ח״ים גאלדשטיין עט זאהן וואלאווא 23 דאט זיך איבערגעטראגען אויף דער לובלינער 25 אין הויף

פאר'מער געבען דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

ס'ווערט אויסגעפיהרט אלערלאי קירזשנער־ארבייט מענער און דאמען

דעיעל אין פינקטליך! ——— קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג **ח״ים גאלדשטיין עט זאהן.**

אוי דאס געלד, דאס געלד!

פון ח. לאזארסאז.

עס טויג נישט און עס וועט קיינמאל נישט טויגען.

ווער עס זעהט עס נישט, גלויבט נישט זיינע אויגען.

ווארום ווי אזוי קען עס זיין גוט אין א וועלט מיט געלד?

אט וואו איהר טוט זיך א קעהר אין איבעראל צרות.

פרעגט איהר דאך — וואס איז געשעהן?

ענטפערט מען אייך געלד!

ווער איז דאס געווען דער אויסטראכטער פון דעם, ווער?

אז עס געוועזן א מאן אדער א פרוי?

א יוד אדער א גוי?

א ווייסער אדער א שווארצער.

וועמען איז עס אייגעפאלען אט דער דאזיגער בלוטיגער שפאס.

איין זאך איז זיכער: מיר האבען זיך שפעט ארומגעזעהן.

ווען מענשען האבען שכל דאמאלס פאר א זיגען האט עס צוזאגען, אז אין דער צייט פון דעם אויסטראכטער פון דעם געלד, וואלטען זיי דעם דאזיגען חברה־מאן מסתמא אריינגעווארפען אין וואסער צוזאמען מיט זיין געלד און געראטעוועט די וועלט.

אדרבא, לאמיר זעהן צי עס איז נישט אזוי.

אט איז געווארען א סומאטאכע ערשט מיט גאר א קורצער צייט צוריק, מען האט געקלאפט אין די בויקען און געליארעמט אין די גאסען: געוואלד! די וועלט געהט אונטער!

וואס איז געשעהן, וואס?

דער דייטש האלט ביים צוזאמענברעכען!

וואס הייסט עס, דער דייטש ברעכט צוזאמען? עס זענען דאך דא זעכציג מיליאן דייטשען און זיי זענען חלילה נישט קיין בעזדיעטניקעס. אלע טאג ווערען געבוירען נייע דייטשלעך. וואס אלע דייטשען נעהמען און ברעכען צוזאמען?

איז דער תירוץ — געלד!

א פינאנסיעלער קריזיס אין לאנד און דאס ארימע לאנד האלט ביים געהן קאפוט.

איז אין וואשינגטאן ארויף א שווארצע כמארע און ענגלאנד האט געציטערט און פראנקרייך האט זיך געבלאזען און אלע איבעריגע זענען געווארען צורודערט און אלע אלארמירענדע דעפעשען זענען געלאפען פון איין עק וועלט צו דער צווייטער און אלע אין איין קול: געוואלד, וואס טוהט מען? דייטשלאנד האט קיין געלד נישט? דער דייטש פאכעט מיט דער נשמה!

האט די גאנצע וועלט זיך אריינגעלעגט אין עסק. געבארגט געליהען, געפאפט אביסעל געלד, עפעס ווי ס'איז פערלאטעט דעם עסק. מזל טוב! דער דייטש ברעכט שוין דערווייל נישט צוזאמען.

נאך נישט קיין צייט געווען פאר דער וועלט אפצוכאפען דעם אטהעם און אט איז זי שוין ווידער אויפגעציטערט, צורודערט און עס טרייסלען זיך די פיס און עס טרייסלען א הר א צאהן און א צאהן --

וואס איז ווייטער?

ענגלאנד האלט ביי א צוזאמענברוך!

וואס איז דער מעהר מיט ענגלאנד, וואס?

א וואר א צרה דארט אין געלד.

ענגלאנד ווערט דערשטיקט, זי האט נישט קיין געלד.

און וואס טויג א וועלט מיט א צוזאמענגעבראכענער ענגלאנד?

ענגלאנד איז א גרויסע בעל־הוצאה'טע, דארפט איהר וויסען.

אט בערעכענט, אויב איהר גלויבט נישט אויפ'ן ווארט.

ענגלאנד דארף אויסהאלטען א גרויסע ארמעע פון ארבייטסלאזע. זי דארף יעדערען געבען יעדען טאג א שיסעלע זופ מיט די איבריגע נויטיגע זאכען. אט אזוי איז עס א מנהג אין יענער מדינה.

אזוי ווי אבער נישט אלע ארבייטער זענען צופרידען מיט א שיסעלע אויס-

טאג=בוך
פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

ווער איז דער אייגענטימער פון דער געהיימער ווילע.

ליבע פריינד!

איך בעט ביי אייך ענטשולדיגונג, וואס איך האב אזוי לאנג פערצויגען מיט מיין טאג-בוך. איך וויים אז כ'האב צו פיעל מאריך געווען. כ'האב צו-פיעל אנגעצויגען אייערע נערווען. אבער ס'וועט שוין לאנג נישט געדויערען. נאך איינינע קאפיטלעך און איך וועל פארסען מיין טאג-בוך. איך בעט אייך הערט מיך נאך אויס א קליין שטיקעל צייט. איך בין דא נישט אויסען צו אויסצייכענען זיך מיט שעהן-שרייבעריי אדער ארויסצורופען ביי עמיצען אנער-קענונג מיט שעהנע שילדערונג, אדער מיט ערצעהלערישען טאלאנט. גלויבט מיר, אז נישט דאס איז מיין ציעל. איך וויל זיך נאר אבטרעטען פון הארץ און גלייכצייטיג צוגעפינען ביי אייך א גע-פיהל פון מיטלייד און פערשטענדניש פאר מיר.

איך וויים, אז ביי יודען ווערט דער ענין זעלבסטמארד שארף געטאדעלט און געשטעמפעלט אלס מיאוסער טהאט, א-א איינער ווערט ווי אויסגעשלאסען פון כלל-ישראל. איך וויים פאראויס, אז נאכ'ן אונטערשניידען מיין לעבען מיט אייגענע הענד וועט מען מיר קיין גרוי-סען כבוד נישט אנטוהען. כ'וויים פאר-אויס, אז ווען כ'וועל אויסהויכען מיין נשמה וועט מיין מקום-מנוחה זיין נעבען פלאט, אדער אונטערן פארקאן. כ'וויים דאס אלעס, אבער טאקע דערפאר האב איך אנגעשריבען מיין טאג-בוך בכדי צו זיין פירענטפערט פאר די יעניגע מענשען, וואס וועלען פערשטעהן און זיין ביכולת אבצושאצען מיינע טיעף-ערשיטערענדיגע איבערלעבענישן. כ'וויל כאטש ווענינסטענס ביי א טייל מיטפיה-לענדע מענשען זיין בעדעכטיגט. איך פערלאנג נישט פון קיינעם קיין קרעכץ, אפילו קיין זיפץ. כ'וויל נישט מען זאל מיך בעדויערען. כ'וויל נאר מ'זאל מיך פערשטעהן און אריינקוקן אין דער נשמה פון א געפייניגטען, אומגליקלי-כען מענש, וואס האט ביי אלע זיינע געבערענעטע צרות און איבערגעגעבענע יסורים זיך געוואלט אנהאלטען ביי די זעגעל-שטריק פון דער לעבענס-שיף און נישט געקאנט גובר זיין דעם צע-בושעוועטען שטורעם, וואס האט איהם ארומגעכאפט מיט א טייוואלישען כח.

ליבע פריינד, האט פאר מיר נאך א קליין ביסעל געדולד און הערט מיך אויס ביז צום סוף. נאך א פאר בלעט-לעך און ס'וועט שוין זיין נאך אלעם... איך וועל שוין דאן קיין פעדער אין האנד נישט האלטען. מיינע הענד וועלען זיין געלעהמט, מיין מויל אויף אייביג פערשלאסען און מיין נשמה, יא מיין נשמה, ווער וויים וואו זי וועט ערגיץ ארומשוועבען...

כ'גלויב, ליבע מענשען, אז מיין טרא-געדיע וועט פאר אייך זיין א ביישפיעל און א לעבענס-שפיגעל און איהר וועט אייך ארויסנעמען א מוסר השכל ווי אזוי צו געהן אין לעבען און אויף ווייט מען דארף זיין פארזיכטיג ביים אויסקלייבען זיך א געטרייען חבר און לעבענס-בעגלייטערין, אז דער עיקר איז נישט קיין געלד וואס פערבלענדט נאר די אויגען און אז געהן ברויך מען נאר נאך דער שטימע פון הארץ און נאך דער בענקשאפט פון דער נשמה.

אלזא איך וועל צוגעהן צום פריהער-דיגען המשך.

ווי די לעזער געדענקען זענען מיר געבליבען שטעהן ביים קאפיטעל, וואו ס'איז געווען בעשריבען ווי אזוי מיין בוכהאלטער און קאסירער יאקוב וואַ-סערשטיין האט מיך דואינירט און כמעט בדלות געשטעלט. ס'איז איהם ווייניג געווען, וואס ער האט מיך סיס-טעמאטיש א לענגערע צייט בע'גנב'עט און ער האט נאך מיין פרוי גענומען אריינציהען אין א טיעפען זומפף פון שמוץ און אויסגעלאסענקייט.

ווי איך האב שוין פריהער דער-צעהלט, האט זיך מיין פרוי מיט אט דעם פארשוין בעקענט אין פאריז אויף דער דיוויערא. זי איז געקומען פון דארט א פערליבטע און דורך איהרע כיטרע, פערמאסקירטע שטיק האט זי איהם אריינגעשטיפט צו מיר אין גע-

קעגט אלס א [illegible]. [illegible]-שטיין זייענדיג דער געליבטער פון זיין שעפעלע האט זיך דא געפיהלט ווי א פיש אין וואסער און ער האט גע'גנב'עט אויף רעכט'ס און לינק'ס ווען איך האב אנטדעקט איז שוין גע-ווען א ביסעל צו-שפעט. ער האט שוין דאן געהאט מיר אויס'גלייטיגט א האל-בען לאגער סחורה און ווען כ'האב איהם בעשולדיגט פון פאסטען האט ער מיך געפסר'ט אין שטייער-אמט, אז איך פיהר פאלשע ביכער. געגנוגטיה א ן מאטעריש האט מיך געקאסט, ביז איך האב בעוויזען, אז דאס איז א שקר-בלבול, אבער ער איז נאך אלץ נישט אבגעשטאנען פון זיינע בייזע פלענער. זעהענדיג, אז זיינע גניבית האבען זיך געענדיגט האט ער גענומען שפיעלען אויף זיינע ראפינירטע ליעבע-סטרונעס און דאס וואס ער איז שוין מעהר נישט אימשטאנד געווען צוטיהן, האט געטיהן מיין פרוי. זי איז געווארען אין זיינע הענד א בלינד געצייג און אויסגעפיהרט אלע זייגע פערלאנגען.

שוין אלט-זייענדיג 50 יאהר האט מיין פרוי זיך נישט געקענט אבקיהלען פון איהרע ליבע - אוואנטורעס. נישט געקוקט אויף איהר עלטער האט זי נאך געהאט אספיראפיעס צופיהרען ליבעס דוקא מיט יונגעלייט, וועלכע האבען נאך נישט געהאט אפילו די העלפט פון איהרע יאהרען. יצקוב וואסערשטיין האט זיך אויף דעם גוט געקענט. א שעהן-געבויטער, יונג-עלעגאנטער מאנס-פערשוין האט ער איהר מיט זיינע פאלשע זיסע סענטימענטאלע ריידלעך ווי פער'כשופט און זי האט פון די טייערסטע זאכען פון שטוב ארויסגע-טראגען און איהם אוועקגעגעבען. פון געשעפט איז יאקוב וואסערשטיין אריין צו מיר אין שטוב און דורך דער האנד פון מיין אייגענער פרוי האט ער מיר ארויסגע'גנב'עט דאס ווייסעל פון אויג.

מיט איינמאהל האב איך געזעהן, אז כ'בין פערלוירען.

דאס איז געווען אין יאהר 1928, 1929, ווען די וואליוטע האט מער זיך סטא-ביליזירט, די געשעפטען זענען שוין מעהר נישט געווען אזעלכע גלענצענדע. צו דער האסע און שפעקולאציעס האט א סוף גענומען, שטייערען מכל המינים זענען געוואקסען ווי שוואמען נאך א רעגען. די לאגע אויפ'ן האנדעלס-מארק איז געווארען פון טאג צו טאג אלץ ערגער און ערגער. געלד איז געווארען װעניגער, דער פדיון שוואכער. ראפטום האט אויף די װארשאװער באסען: גענ-

---

געטיילטער זופ, האט ענגלאנד געמוזט מאכען א צאהל ארבייטער פאר מיניס-טארען און פארלאמענט מיטגלידער. זיי דארפען אויך קריגען בעצאהלט. זיי צאהלט מען פשוט מיט געלד.

היינט איז פארהאן אין ענגלאנד א קעניג מיט א פיינער פאמיליע מיט קע-ניגליכע פאלאצען, וואס מען דארף אויסהאלטען. קאסט עס ווידער געלד. די פענסיע פון קעניג איז טאקע נישט מעהר ווי צוויי מיליאן דאלאר א יאהר מיט א שמיצעל. אבער דאס מיט די איבעריגע הוצאות בעטרעפט געלד.

היינט, אז די ארבייטער - רעגירער האבען געדארפט אויסהאלטען זיך און אויסטיילען פרנסה פאר אלע ארבייטס-לאזע און אויך פאר דער קעניגליכער פאמיליע, האבען זיי זיך פשוט נישט געקענט קיין עצה געבען. האבען זיי זיך געכאפט צום לעצטען מיטעל: זיי ברעכען צוזאמען, און-טהוט זיי עפעס!

נישטא קיין בעסערער סטראשונעק ווי א צוזאמענברוך.

געלד, געלד און געלד!

איינער הענגט זיך, ווייל ער האט קיין געלד נישט.

א צווייטער שיסט זיך, ווייל ער האט צופיעל.

א דריטער סמט זיך, ווייל ער האט אלץ פערלוירען.

א פערטער טרינקט זיך, ווייל ער האט מודא טאמער וועט ער פערלירען.

א פינפטער ברעכט צוזאמען, ווייל ער ליידט פון א פינאנציעלען קריזיס.

און אלע צוזאמען וויינען און קלאגען און זיפצען און קרעכצען: געלד, געלד און געלד!

וואס פאר א מין ווילדע סאדיסטישע בריאה איז געווען דער וואס האט אויסגעטראכט די דאזיגע זאך וואס מען רופט געלד!

די גאנצע וועלט איז פערמיאוסט געווארען צוליעב דעם דאזיגען אר-טיקעל.

וואס טויג א וועלט וואס איז פול מיט געלד ?...

שאַ. פראַנציסקאַנער, נאַלעווקיס אַ דינער געטוהן דאָס וואָרט באַנקראָט. די פאַבריקאַנטען האָבען זיך דערשראָקען און גענומען אָבציהען דעם קרעדיט. איז געוואָרען נאָך מעהר ענגער, נאָך מעהר ערגער און קריטישער.

בעזונדערס שלעכט איז מיר געוואָרען מיין לאַגע. ווען דער קריזיס און אַנגעקומען האָט ער מיך שוין געטראָפען ביי אַ האַלב אויסגעליידיגטען לאַגער, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען דורך וואַסערשטיין, דער קאַכאַנעק פון מיין פרוי. איך בין פערשטעהט זיך, אריינגעפאַלען אין אויסערעט פינאַנסיעלע שוועריגקייטען. און כדי צו בעהאַלטען מיין עהרליכען נאָמען, מיין גוטע רעפּוטאַציע בין איך געווען געצוואונגען צו פערקויפען פיסלעכווייז מיינע צוויי גרויסע הייזער. איך האָב זיך געוואָלט ראַטעווען און געמיינט אַזוי אַרום זיך צושטעלען צוריק אויף די פיס. איך האָב אָבער לײדער אַ טעות זאָגאר אַ גרויסען טעות געהאַט. ווי נאָר מיין פרוי האָט דערשפּירט, אַז כ'האָב בעקומען אַ ביסעל געלד איז זי שוין געשטאַנען אויף דער וואַך און צוגעזעהען, אַז אַ גרעסער חלק דערפון זאָל אריינפאַלען צו איהר אין די הענד. זי האָט פון גאָרנישט געוואָלט וויסען. כאָטש זי האָט שוין אַליין געזעהען, אַז די זיעבען זאַטע יאָהרען זענען שוין אַוועק און די צייט ווערט ערגער פון טאָג צו טאָג, איז זי פון דאָס איהריגע נישט אָבגעשטאַנען, כסדר געקויפט פון די שענסטע און טייערסטע לוקסוס-זאַכען און פערשווענדעט אָהן אַ שיעור געלד.

איך בין געווען אַזוי פערטוהן אין מיינע געשעפטען, וועלכע האָבען זיך געפונען אין אַ שווערען מצב, אַז איך האָב ווייניג אָבאַכט געלעגט אויף מיין פרוי'ס אויפפיהרונג... הגם זינט איך האָב איהר געפאַקט אין קאַבאַרעט מיט וואַסערשטיינען און נאָכהער אין דער געהיימע ווילע הינטער וואַרשא האָב איך איהר נישט אַראָבגעלאָזט פון אויג און מיט דער גאַנצער אויפמערקזאַמקייט איהר אָבסערווירט כמעט אויף יעדען טריט איז אָבער נאָך דעם ווי ס'איז אויסגעבראָכען דער גרויסער קריזיס מיין אָבסערוואַציע געבראָכען געוואָרען. איך האָב נישט געהאַט קיין מעגליכקייטען שטעהן און קאַמפפען אויף צוויי פראָנטען אין איין צייט. איך האָב זיך אַליין דאַן געשטעלט די פראַגע: וואָס איז ביליגער: צו נאָכשלעפען זיך נאָך מיין פרוי און פאַרשען אַ הרע טריט און פערנאַכלעסיגען די געשעפטען, וועלכע [illegible] בגורלהס פון אַ גרויסע סכנה.

אָדער צי זאָל איך ראַטעווען מיין עקזיסטענץ, מיין מאַטעריעלע לאַגע? וועלכע פון די ביידע איז וויכטיגער?

איך האָב באַלד געפונען אַ ענטפער: היטען דאָס געשעפט. וויכטיגער איז דאָס ראַטעווען זיך פון אונטערגאַנג ווייל אַזאַ פרוי ווי מיינע, וועלכע האָט אַזאַ שטורמ'שע צולאָזענע פערגאַנגענהייט און וועלכע ווייסט נאָך נישט אָב אפילו יעצט אין איהרע עלטערע יאָהרען פון איהרע זינדיגע וועגען — אַזאַ פרוי איז שוין אַ פערלוירענע און ס'וועט שוין גאָרנישט העלפען אַלע נאָכשפּיאָנירונגען. אַ שאָד די צייט צו פטר'ן אומזיסט. אַזאַ איינע וועט זיך שוין מעהר נישט אומקעהרען אויף קיין בעסערען וועג.

און טאַקע מעהר האָט זי נישט געברויכט. זי האָט אויסגענוצט מיין פעריאַגטקייט, מיין קאָפּ-ברעכעניש און זיך גענומען ערשט צום גענוס פון לעבען.

דער שווערער, ביטערער קריזיס, וואָס איז אריינגעטרעטען אין אַלע צווייגען פון מסחר האָט מיר בלינד געמאַכט די אויגען, צעמישט דעם קאָפּ, אַז איך האָב גאָרנישט געזעהן, וואָס אין מיין שטוב טהוט זיך און וואָס מיין פרוי אַרבייט אונטער מיינע פּלייצעס. איך האָב געאַרבייט שווער און ביטער און געקעמפפט מיט מיינע אַלע כחות געגען דעם שרעקליכען קריזיס. אָבער וואָס האָבען מיר געקענט העלפען מיינע אָנשטרענגונגען, פון דער צווייטער זייט איז געשטאַנען חוה מיט'ן בייזען שלאַנג און כסדר אראָבגעריסען די פרוכטען פון בוים מיט'ן וואָרצעל ארויס? וואָס איז מיר ארויסגעקומען פון מיין שווערע פּראַצע, אַז מיין פאַלשע פרוי האָט שוין געזעהען פון אַלץ אַ תל צו מאַכען און נישט אויפגעהערט אייף אַ רגע פון איהרע לוקסוס-אַפּעטיטען און כסדר געטריבען איהרע ליבעס-הוליאַנקעס מיט'ן פריין פון מיין שווער-אויסגעהאָרעוועטען פערמעגען.

זי איז אריין אין אַזאַ האַזאַרד [illegible] אַז אפילו דאַן, ווען מיין לעבען איז געגאַנגען איבער וועג פון באַרג-אַראָב אין שנעלסטען טעמפּאָ, האָט זי נאָך אַלץ נישט געוואָלט רעזיגנירען פון איהרע צעבאַליעוועטע פערלאַנגען. אַז ס'איז געוואָרען שוין גאַנץ שלעכט, און זי האָט שוין ענדליך דערפיהלט אַז דער שמאַלץ-גרוב לאָזט זיך אויס, האָט זי פאַר דעם לעצטען ביסעל געלד וואָס זי האָט מיר ארויסגעגנב'עט געקויפט יענע געהיימניספולע ווילע הינטער וואַרשא און [illegible] די גאַנצע אַנג הרער און אויפזעהערין פון יענעם פטרוייִלונג'ס-הויז.

דאָס איז געווען נאָכדעם, ווען איך בין ארויס מיט אַ אָפענעם סקאַנדאַל און בפירוש ערקלערט, אַז איך בין איהר חושד, אַז זי בע'גנב'עט מיך און טראָגט אַוועק מיין לעצט ביסעל פערמעגענס איהר „קאַכאַנעק" וואַסערשטיין. דעמאָלט איז זי שוין אינגאַנצען אַנטלאָפען און פערשוואונדען פון מיין שטוב.

זי איז אַוועק אין איהר ווילע אריין.

פון דעם טרויריגען סוד, אַז זי האָט געקויפט די געהיימע ווילע בין איך ערפאַהרען דורך אַ צופאַל. דאָס איז געווען אויף דער זילבערנער האַכצייט פון דער הערשאַפט. מיינע פריינד סאַמעלסאָהן.

וועגען דעם לוינט זיך בעזונדער צו דערצעהלען.

(פאָרטזעצונג קומט.)

דער „ענגלישער" בירגער מיט די פראַנצויזישע „טשעקען"

דערווייל האָט ער גענומען אַ קאָנטאַ פוילישע זלאָטעס ביי זיינע ראַדאָמער קאָלעגעס און זיי אָנגעפּריִערט אויף טערקיש.

צוועלף יאָהר איז ער שוין נישט געווען אין ראַדאָם. ענדליך האָט ער זיך דערמאָנט אין זיין היימאַט און איז געקומען צו-גאַסט מיט אַ בעזוך צו זיין משפחה. דאָ האָט ער זיך פאָרגעשטעלט אַלס ענגלישער בירגער און, אַז ער קומט נאָר-וואָס פון לאָנדאָן, וואו ער האָט אַ גרויס מאַנופאַקטור-געשעפט. דער צוועק פון דער רייזע—האָט דער ענגלענדער ערקלערט — איז, וואָס ער וויל זיך נעמען פאַר אַ כלה אַ מיידעל פון פוילען.

די געשיכטע וואָס מיר דערצעהלען דאָ האָט פּאַסירט אין די יום-טוב טעג אין די ערשטע טעג סכות. פערשטעהט זיך, אַז לכבוד אַזאַ גאַסט האָט מען געפּראַוועט ביי דער משפחה אַ פרעהליכען יום-טוב און מ'האָט זיך געלאָזט חאויל-געהן ווי גאָט האָט געבאָטען.

לאַזשירט האָט דער „ענגלענדער" ביי זיין שוועסטער אַ געוויסע ראַדאָמער פרוי און דאָ איז זיך צונויפגעקומען די גאַנצע משפחה, פריינד און אַמאָליגע קאָלעגען און מ'האָט זיך נאָר-נישט געקאָנט אָבפּריִען מיט'ן גאַסט. יעדער האָט זיך געפּוצט צו איהם, געחנ'דעלט און גע'חנפה'ט איהם, אַז ער האָט שטענדיג געהאַט אַ פייער האָרץ אפילו ווען ער איז נאָך אַ קינד געווען האָט ער זיך געטיילט מיט'ן ביסען דערביי האָט יעדער פון די משפחה-מיטגלידער דערצעהלט, וואָס פאַר אַ חסדים זיי האָבען מיט איהם געטוהן, ווען ער איז נאָך אַ קינד געווען. איינער האָט איהם געוויגט, אַ צווייטער האָט איהם געוואַשען און געבאָדען; אַ דריטער האָט איהם געראַטעוועט פון פערשידענע נויטען א. א. וו.

דער „ענגלענדער" האָט גאַנץ גוט געוויסט נאָך וואָס מ'דערצעהלט איהם די אַלע מעשות. אָבער ער האָט זיך געמאַכט גע'פגר'ט. ערשט ווען די משפחה איז צו איהם צוגעשטאַנען און געבעטען איהם ער זאָל זיי ווייזען ווי עס זעהט אויס אַ ענגלישער פונט, האָט ער זיך שוין נישט געקענט ארויסדרעהען און ער האָט ערקלערט, אַז ער האָט נישט מיטגענומען קיין פונטען, נאָר פראַנצויזישע טשעקען, וועלכע זענען אַנגעוויזען אויף אַ וואַרשאַווער באַנק. ער האָט זיי געגעבען צו פערשטיין אַז פיהרען מיט זיך אַזאַ גרויסע סומע פונטען אויף אַזאַ גרויסע שטרעקע אַזש פון לאָנדאָן קיין פּאַריז, וואָלט פשוט געווען אַ געפאַהר און ער וואָלט אַ גאַנצען וועג געלעבט אין גרויס שרעק.

מיסטער ראַזען — אַזוי הייסט ער דער „ענגלענדער" — האָט אַרויסגענומען זיין פּאָרטפעל און געוויזען די פראַנצויזישע טשעקען אויף פראַנקען פון וואָס זיין משפחה, פריינד און חברים זענען שטאַרק נתפעל געוואָרען. און יעדער האָט איהם אָנגעבאָטען דערווייל ארויסצובאָרגען אַ פּאָר זלאָטעס ביז ער וועט פאַהרען קיין וואַרשא אויסבייטען די „טשעקען".

די קאָלעגען האָבען איהם „דערווייל" [illegible] אין טעאַטער אריין מ'האָט בעזוכט קינאָס, אַלץ אויף דעם סמך פון די טשעקען. ביי איין קאָלעגע אַ געוויסען ג. האָט דער „ענגלענדער" זיך געבאָרגט „אויף דערווייל" 40 זל ביי אַ צווייטען קאָלעגע נ. 100 זל מיט'ן צואָג, אַז ער וועט זיי אָבגעבען כפל כפלים.

ביי דער שוועסטער ווידער האָט ער

געבאָרגט אויף ׳ערנוואָרט צוזאָגונג פון שמוק׳זאַכען זיך צו בעווייזען אויף יענע ערטער, וואו מ׳האט איהם איינ־געלאַדען אויף זייטען אויסציקלויבען זיך א פויליש מיידעל פאר א כלה.

ער האט ערקלערט דער שוועסטער, אז ער האט גענוג בריליאַנטען און דיאמענטען, אבער דאס אלעס האלט ער פערפאַקט אין א ספעציעלער וואליזע וואס ער האט איבערגעלאָזט אין א ווארשעווער פערזיכערונגס-באַנק. ער האט נאך צוגעזאָגט ביי דער שוועס־טער א שפּאָרע סומע געלד און ער איז געפאָהרען קיין ווארשא אויסצוי־שען זיינע „טשעקען".

אין ווארשא איז ער אָפּגעשטאַנען ביי א צווייטער שוועסטער א פּאָר טעג און דורך דער צייט אָבגעאַרבייט אזעלכע שטיקלעך וואס אין ראדאם. ער האט דאָרט אויף דעם זעלבען אופן אָנגעע־פייערט עטליכע מאן ובתולות זיין איי־גענע שוועסטער, און ווען ער האט איינ־געזעהן, אז מ׳הויבט זיך אָן כאַפּען אויף זיינע אָפּערעס האט ער געמאַכט פליטה קיין ראדאם. דאס מאהל האט ער זיך באַוויזען מיט א פּאַסאַזשירפישען אַפּאַראַט אין א לאַגעטע, אפנים צו קאָנען אָבפאָרטרעטלען די ראדאמער פריייער׳ס, וואס האבען איהם אונטער־געשיקט די הלוואה׳לעך, אָדער גאָר די פוילישע מיידלעך, וואס מ׳האט איהם געשדכנ׳ט.

געקומען איז ער קיין ראדאם אויף די צווייטע טעג סוכות. די קאָלעגעס האבען מיט צאַפּעלדיגע הערצער ער־ווארט דאס אויסצאָהלען זייערע חובות מיט אנ׳עוה־ף, ווי ער האט צוגעזאָגט, אבער זיי זענען נאך אלץ נישט דרייסט געווען צו מאָהנען איהם. פערקעהרט, זיי האבען איהם ווייטער געפוּנדעוועט אין אלע צוקערניעס און וואורשטען־געשעפטען. יעצט האט ער זיך שוין אויך פארגעשטעלט אלס באָקסער און אלס א מיטגליעד פון א פיזישע שולע אין ענגלאַנד.

אין איינעם אזא וואורשטען־האַנדעל, וואו ער האט זיך אזוי געריהמט אלס שטארקען באָקסער, האבען זיך באַלד געפונען עטליכע ראדאמער העלדישע יונגעלייט וואס האבען דעם „ענגלענ־דער" פּראָפּאָנירט ער זאל זיך מיט זיי „מאָצעווען" אין פעדפיהרען מיט זיי א באָקסען־קאַמף. נאך זיין נישט בעלונ־גע׳עם סוקצעס האט מען דעם „ענגלענ־דער" גענומען אויסלאַכען און זיינע געגנער האבען גענימען פאָדערען, ער זאל זיי ווייזען א לעגיטימאַציע פון דער ענגלישער באָקסען־שולע.

דער חברה-מאן האט גלייך בעזע־הען, אז ער איז דא מיאוס אריינגע־פאַלען, האט ער זיך אנדערש נישט געקאָנט ארויסדרעהען און ערקלערט אז די לעגיטימאַציע האט ער נישט ביי זיך און אז ער געהט זי באַלד ברענגען. פערשטעהט זיך, אז מ׳האט איהם שוין מעהר נישט געזעהן און ער איז פערשוואונדען ווי א שטיין אין וואַסער.

ווען די קאָלעגעס זיינע האבע איהם נישט געזעהן א פּאָר טעג זענען זיי אוועק זיך נאָכפרעגען ביי זיין פאַ־מיליע, אבער דאָרט האבען זיי זיך דערוויסט, אז דער „ענגלענדער" מיט די פּראָצווישע טשעקען האט זיי אויך אָנגעריבן אויף טערקיש; אז נאָכדעם ווי ער האט ביי זיי צוגעגע־לקחנ׳ט א שעהן ביסעל געלד איז ער געוואָרען א האז און זיי האבען זאָגאר וועגען דעם געמאָלדען דער פּאָליציי.

די קאָלעגעס האבען באַלד גערופען אנ׳אסיפה און נאך א שטאַרקע „נאראַ־דע" איז געבליבען צו שיקען איינעם פון זיי אין וועג אריין נאָכצויאָגען דעם „ענגלענדער" וואס איז אוועקגע־פלויגען מיט די „טשעקען".

דער דעלעגאט פון דער „הלוואה־געזעלשאַפט" איז שוין מיט מזל צו־ריקגעקומען מיט א ענטפער: איננו, דער „ענגלענדער" איז נישטאָ.

אָנגעשיכּורט זיך „לכבוד" שמחת-תורה און געשאָסען ביי די הקפות.

פאַריגען דינסטאָג, שמחת-תורה, האט אויף דער פּאָרשטאָדט זאמלינע פּאַ־סירט א פאָלגענדער פאַל:

בעת די הקפות אין א מנין אין דער אויבענדערמאַנטער געגענד זענען אומ־געריסט אריינגעקומען עטליכע אונבע־קאַנטע פּאַרשוינען, נישט קיין יודען, וועלכע געפינענדיג זיך אונטער דער ווירקונג פון ביטערען טראָפּען האבען אָנגעהויבען אנ׳אוואַנטורע מיט די מת־פללים. איינער פון די כוליגאנעס האט אויסגעשאָסען פון א רעוואָלווער און פערוואונדעט דעם 13-יעהריגען פישעל פינקעלשטיין.

עס איז געוואָרען א בהלה, די יודען האבען זיך גענומען פערטיידי־גען. עס איז אויך באַלד אָנגעקומען פּאָליציי. ווי די כוליגאנעס האבען דערזעהן די פּאָליציי האבען זיי גענו־מען אַנטלויפען. אבער מען האט עט־ליכע פון זיי פערהאַלטען, די פּאָליציי האט זיי אָבגעפיהרט אין ארעסט. עס איז אויך ארעסטירט געוואָרען איינער פון די יודען.

וועגען דער אוואַנטורע-געשעהעניש האט דער אויספאָרשונגס׳ס-ריכטער פער־פיהרט א חקירה ודרישה.

אונטערגעגראָבען זיך אין דער טיטון-הורטאָווניע פון ה׳ זילבערשטיין.

אין דער טיטון הורטאָווניע פון ה׳ זילבערשטיין אויף ווארשאַווסקא 12 האבען גנבים אונטערגעגראָבען די פּאָד־לאָגע אין דאָרט ארום זיך אריינגעקו־מען אין געשעפט, וואו זיי האבען אויסגעלעדיגט א שפּאָר ביסעל סחורה.

ווען ה׳ זילבערשטיין איז אינדער־פריה אריינגעקומען אין געוועלב האט ער בעמערקט, אז אויף די שאַנק פעהלט איהם סחורה. אין תחילת האט ער זיך געוואונדערט און נישט פערשטאַ־נען ווי אזוי דאס איז געשעהן אין דער צייט ווען די טהירען זענען געווען געשלאָסען ווי אלע מאהל. ווען ער האט זיך ארומגעקוקט און דערזעהן א לאָך אין דער פּאָדלאָגע איז איהם דאס רעטעניש אויסגעקלערט געוואָרען.

די גניבה האט בעטראָפען 1700 זל. ה׳ זילבערשטיין איז א שאד געווען אזא סומע און ער האט זיך געווענדעט אין דער פּאָליציי, וועלכע האט נאך א אינטענסיווע אינטערווענץ אויסגעפו־נען די גניבה.

ה׳ זילבערשטיין האט דאן בעשטימט א פּריז פון 200 זל. פאר די וואס האָ־בען זיך אויסגעצייכענט ביים ענטדע־קען די גניבה.

א שאַרפע מחלוקה אין דער שוהל פון בית-יתומים צי מ׳זאָל יא דוכ׳ענען, אָדער נישט דוכענען.

היינטיגען שבת, שמיני-עצרת, איז אין דער שוהל פון בית-יתומים אויף אָבאָ־זשיסקאָ אויסגעבראָכען א שארפע מח־לוקה צווישען די מתפללים, איבער־הויפּט צווישען די כהנים.

דער סכסוך איז ארויסגעקומען צו ליב דעם, וואס א טייל עולם האט גע־האַלטען, אז שבת איז מען פטור פון דיכונ׳ען אין א שוהל, און דער צווייטער איז דוקא געווען דערפאר, אז מען זאל יא דיכנ׳ען. די אָנהענגער פון יאָ-דיכנ׳ען האבען מאָטיווירט, אז פּטור פון דיכנ׳ען אים שבת איז מען נאָר אין א שוהל, וואו מען דאווענט נוסח אשכנז; דאַקעגען אבער אין אזער דערמאָנטער שוהל וואו מען דאווענט נוסח-ספרד איז מען מחויב צו דיכנ׳ען.

ארום דער דאָזיגער שקלא וטריא האט זיך ענטוויקעלט א הייסע דיס־קוסיע, וואס האט זיך פערענדיגט מיט א סקאַנדאַל און זלוולים. דער סוף איז געווען, אז אויסגענומען האבען יענע, וואס האבען זיך איינגעשפּאַרט צו דיכונ׳ען.

קאָמוניקאַט.

דער אידיש אקאָדעמיקער-קרייז מעל־דעט, אז שבת דעם 10/x ה. י. וועט אין איינעם לאָקאַל דוויינסקי 13 פאר־געלעזען ווערען דער 3טער נומער פון לעבעדיגער צייטונג „פּארום". איינטריט פאר אלע.

היט אייך אויס פון א נישט ריכטיגע שפּאָרזאַמקייט

ס׳איז נאך דא אסך נישט ערפאַהרע־נע בעל-הבית׳טעס, וועלכע קויפען תמיד די „ביליגסטע" ארטיקלען און זיי בעצאָה־לען דערביי טייער, פאר סחורה פון א שוואכער קוואַליטעט. דאס שפּריכ־וואָרט „וואָלוועל, אבער שלעכט" ענט־שפּרעכט אויך אין די היינטיגע צייטען די ווירקליכקייט ווי אמאָהל.

ס׳איז דעריבער נישט שכלדיג „אָפּ־צושפּאָרען" 30 גראָשען אויפן קילאָ־גראַם זייף און זיין אייסגעשטעלט צו שעדיגען די וועש טיילמאָל אויף א ווערטה פון עטליכע הונדערט זלאָטעס.

פּראַקטישע ווירטינס עמפּפעהלען זייף „קאָלאָנטאי", ווייל דער דאָזיגער זייף איז ריין, שוימענדיג און ענטהאַלט גליצערין וואס איז א גוט מיטעל צים וואַשען און איז אייך שפּאָרזאַמער אין בענוצען אויף 20 פּראָצענט.

פאַלשע מאַגיסטראַט-בעאַמטע

דער ראדאמער איינוווינער סטאַניס־לאוו פּאַטשקאָווסקי (שעננא 49) האט געמאָלדען, אז פאר 3 חדשים זענען צו איהם געקומען צוויי אונבעקאַנטע פּאַר־שוינען, וועלכע האבען זיך פאָרגעש־טעלט אלס מאַגיסטראַט-בעאַמטע און גע־נומען ביי איהם 13 זל. פאר ארורכפיה־רען מעלדונג׳ס-פאָרמאַליטעטען. זיי הייס־סען וויאַסנא אין קיאָווסקי. פון ראדאם.

א מעשה מיט פיער טויזענד זלאָטעס נדן-געלד און מיט א באַנק-ביכעל אויף 4 זל.

אין דער האַנדווערקער-באַנק (לובלי-נער 31) איז היינטיגע וואָך אדורכגע-קומען חתן-כלה און פערלאַנגט מ'זאָל זיי ארויסגעבען די איינגעלעגטע פיער טויזענד זלאָטעס נדן-געלד. נאָכן אויס-פרעגען די נעמען פון די פּקדון-איי-גענטימער איז די באַנק-לייטונג גע-וואָרען ערשטוינט און ערקלערט, אז זי הויבט נישט אָן צו וויסען פון אַזעלכעס. ווען יענע האָבען ווייטער גע'טענה'ט, אז זיי האָבען אריינגעלעגט אין דער באַנק די דערמאָנטע סומע האָט דער דירעקטאָר געפאָדערט פאַר-צושטעלען דאָס ארויסגעגעבענע באַנק-ביכעל. דאָ האָט דאָס פּאָרל ערקלערט, אז דאָס ביכעל איז פערלוירען געוואָ-רען. אין דער באַנק איז דער ענין געוואָרען אויפפאַלענד און ס'איז גלייך פעראָרדענט געוואָרען א גענויע קאָנ-טראָל אין די ביכער. בעת וועלכע ס'האָט זיך ארויסגעוויזען, אז אין די ביכער איז פערנאָטירט נישט קיין פיער טויזענד זל. נאָר גאַנצע פיער זל.

כדי פעסטצושטעלען די ריכטיגקייט האָט די באַנק פערלאַנגט, אז זייטיגע מענשען, בעקאַנטע פון די פעטענטען, און בכלל מענשען וואָס האָבען אָנ-אָהנונג אין בוכפיהרונג און אין באַנק-אנגעלעגענהייטען, זיי זאָלען נאָכקאָנ-טראָלירען און אלע האָבען טאַקע אָנערקענט, אז אין דער באַנק איז איינ-געלעגט געוואָרען נישט מעהר ווי 4 זלאָטעס.

ווי אַזוי איז דער משונה'דיגער פּקדון אַזש פון 4 זל. קומט אין באַנק אריין—וועגן דעם געהען ארום פערשי-דענע מעשיות און ווערסיעס. איינע פון זיי איז פאָלגענדע:

דער חתן, פ. ש. א יונגערמאַן פון דער פּראָווינץ, א פערמעגליכער, האָט פון זיין אייגען געלד געגעבען דער כלה 4000 זל. כדי עס זאָל הייסען, אז דאָס גיט זי איהם נדן. דער חתן האָט דאָס געטוהן צוליב דעם, מחמת זיינע עלטערן האָבען ניט געוואָלט מסכים זיין אויפן שידוך סיידען די כלה וועט נישט אויסצאָהלען נדן כך וכך.

דעם נדן זאָל האָבען דעריבער צוגע-נומען דער כלה'ס פאָטער און שוועס-טער מיט'ן תנאי איינצולעגען דאָס געלד אין דער האַנדווערקער-באַנק אויף חתן-כלה'ס נאָמען. זיי האָבען טאַקע אַזוי געטוהן ווי זיי האָבען גע-זאָגט, נישט מעהר. נאָר אַנשטאָט 4 טויזענד. האָבען זיי אריינגעלעגט פיער זל. די באַנק האָט ארויסגעגעבען א ביכעל אויף אַזא סומע — 4 זל. ווי די באַנק איז משער איז אין באַנק-בי-כעל צוגעשריבען געוואָרען צום ציפער 4 דריי נולען, וואָס זאָל דינען אלס „מאַסקעבענדער״ בעווייז, אַז דער נדן פון פיער טויזענד זל. איז באמת אריינגעטראָגען געוואָרען אלס פּקדון.

חתן-כלה איז אַלזאָ זיכער געווען, אז זייער נדן-געלד ליגט במלואו אָנ-געגרייט צו יעדער צייט ווען זיי וועלען עס וועלען ארויסנעמען. און טאַקע פאָריגע וואָך חוה"מ ווען דער חתן איז געקומען און אָבגעשטועסט א זמן-חתונה איז מען געגאַנגען אָנקויפען מעבעל, א דירה און פערשידענע אַנ-דערע זאַכען, וואָס זענען נויטיג צו א חתונה. דערביי האָט חתן-כלה זיך דערמאָנט אָן זייער געלד אין באַנק, וואָס קאָן טאַקע איצט זעהר צונוץ קומען. זיי האָבען זיך דאָן געווענדעט צו דער כלה'ס שוועסטער, וועלכע איז געווען די אפּיטרופּיסטע פון באַנק-ביכעל, זי זאָל עס זיי געבען כדי צו געהן אין באַנק אריין דאָס געלד ארויסנעמען. די שוועסטער האָט געגע-בען א אויסמיידענדען ענטפער, אז די קינדער האָבען דאָס ביכעל ערגיץ פערוואָרפען און זי ווייסט נישט וואו ס'איז אהינגעקומען.

בלית-ברירה זענען חתן-כלה געגאַנ-גען אין באַנק אריין אָהן ביכעל, זיי-ענדיג ביי זיך גאַנץ זיכער, אז דער נדן איז פערשריבען אין די ביכער און מ'וועט זיי די פיער טויזענט זל. ארויסגעבען אויך אָהן ביכעל. לײדער האָט זיך אָבער דאָס יונגע פּאָרל ענ-טוישט און די באַנק האָט זיי ערקלערט אַז אויף זייער נאָמען איז נישט מעהר פערשריבען נאָר 4 זלאָטעס.

אינטערעסאַנט איז, וואָס דורך דער גאַנצער צייט איז בומאָלט קיינער נישט געקומען מאָהנען אין באַנק די צינזען פאַר'ן פּקדון. און די באַנק פרעגט דערי-בער, און טאַקי זייער לאָגיק פרעגט זיי: וואו איז דאָס ביכעל? פאַרוואָס איז נישט מעהר פערנאָטירט נאָר 4 זל.? און אויב ס'זאָל אמת זיין, פאַר וואָס האָט זיך קיינער נישט געמאָלדען כאָטש איין מאָהל נאָכ'ן פּראָצענט?

חתן-כלה האָט טאַקע נישט געהאַט וואָס צו ענטפערן אויף די אלע זעהר פערשטענדליכע פראַגען און נעמט יעצט אויף א פערהער דער כלה'ס פאָטער, שוואָגער און שוועסטער.

פּראָצעס געגען סקאַרשאָווער רב.

עהדנעכסטען, מיטוואָך, איז אין ראַ-דאָמער קריין-געריכט פאָרגעקומען אַ פּראָצעס געגען דעם סקאַרישאָווער רב.

די. וואָס האָבען דעם סקאַרישאָווער רב אָנגעקלאָגט אין געריכט האָבען געגען איהם ארויסגעשטעלט א שווערע בעשולדיגונג, וואָס האָט געדראָהט מיט א האַרבע שטראָף. דאָס געריכט האָט אָבער איינגעזעהן זיין אומשולד און איהם גענצליך פרייגעשפּראָכען.

אויספיהרליך פאַרוואָס מ'האָט דעם פּראָצעס פערפירט געגען עלטסטען רב פון דער ראַדאָמער סביבה — וועגען דעם וועלען מיר בפרטיות בעריכטען אין קומענדיגען נומער.

די גמינע ענטזאָגט די שוחטים פון זייערע שטעלעס.

ווי מיר דערוויסען זיך, האָט די גמי-נע אָבגעזאָגט אלע שוחטים פון סטי-ציען אָן 1932. וואָס עס האָט דער גמינע בעוואויגען צו אַזעלכע שריט, איז פאָרלויפיג נאָך גענוי נישט קלאָר.

קעלצער אבטיילונג

מערדער פון א יודישען גוטסבעזי־צער פאר'ן קעלצער קרייז געריכט.

אין דארף פשישעקא (באהן סטאציע קאזלוק נעבען קיעלץ) איז מיט איינינע וואכען צוריק נעלם געווארען דער דארטיגער יודישער גוט־בעזיצער וואלף פערדיס.

די פאמיליע פון פערשוואונדענעם האט איהם תיכף אנגעהויבען ארומזוכן אבער אומזיסט א לעבעדיגען האבען זיי באלד אין צווייטען טאג געפונען אין א וואלד דעם טויטען קערפער פון זייער פאטער.

דער דאזיגער שרעקליכער מארד האט אויפגערודערט די גאנצע געגענד, ווייל פערדיס איז געווען בעקאנט אלס ארענטליכער און סאלידער מענש. די פאליציי האט באלד געמאכט א אבלאווע און ארעסטירט אייניגע איינוואהנער פון דארף, אויף וועלכע ס'איז געפאלען א חשד אלס מערדער.

די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט אז די ארעסטירטע האבען טאקע דערמארדעט פערדיס'ן צוליב א סכסוך וועגען א פארצעלירטען פלאץ. פערדיס איז דערמארדעט געווארען דורך א מע־סער־שטאך אין הארץ.

היינטיגע וואך זענען די מערדער געשטאנען פאר'ן קיעלצער קרייז־גע־ריכט. זייערע נעמען זענען: בארטלאמע קארטש; יאן קארטש; סטאניסלאוו קורארז און סטאניסלאוו זחיעדזשכאוו־סקי. דער פראצעס האט געדויערט א גאנצען טאג. עס זענען אויסגעהערט געווארען ארום 30 עדות. נאך דער שארפער רעדע פון פראקוראר, וואס האט געפאדערט פאר אלע בעשולדיגטע אייביגע תפיסה האט דאס געריכט ארויסגעטראגען פאלגענדען אורטייל: בארטלאמיי קארטש און זשעליכאווסקי צו זיבען יאהר תפיסה; קורארז 8 יאהר און יאן קארטש פריי.

טעאטער „פאלסקי" קעלץ

לעצטע 3 פארשטעלונגען פון

מאריס לאמפע, שושנה

און זייער אנסאמבל

פרייטאג, דעם 9־טן 30 8 אוו., שבת דעם 10־טן 4 נ. מ.

ווערט אויפגעפיהרט די ריהרענדע מעלאדראמע

א הארץ וואס בענקט

שבת, דעם 10טן 8 30 אוו. טרעט אויף מ. ליאמפע אין זיין קרוין ראל

טוביה דער מילכיקער

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

וואס זאגען אנגעזעהנע פירמעס וועגען דער קיעלצער ווינדיקאציע־ביורא.

מיינע בעסטע דאנק־אויסדרוקען דער טיכטיגער ווינדיקאציע — ביורא אין קיעלץ (אלטע ווארשאווער 7) פאר זייער ווירקזאמע און פינקטליכע אויפמאהנונג פון מיינע חובות.

מ ראפאפארט קיעלץ
קילינסקיעגא 2

„די ווינדיקאציע־ביורא פון ה' שוואטלא א. א. ארבייט זעהר ענער־גיש און איבערגעגעבען. די ביורא איז ווערט דעם פולסטען צוטרוי."

ש. פשעדנאוועק, קיעלץ
היפאטעטשנא 12

„אפילו פון פערפאלענע חובות טאר מען זיך נישט מיאש זיין! אזוי האבען אונז איבערצייגט די רעזולטאטען פון ה' שוויאטלא'ס ארבייט ביים אויפמאנען חובות".

פירמע ראדאל קעלץ. 3-2

„דאס געלד פאר ה' ל' ס. פראטעסטען האבען מיר פון אייך ערהאל־טען. מיר זענען הכסט צופרידען און דאנקען אייך הפליך".

Zakład dent. Byszkowicz
Warszawa Leszna 2

ד"ר י. גאלדשטיין קעלץ Plac Wolności 6

האט געעפענט —א נייעם— רענטגען; עלעקטרישען אנשטאלט ה יי ל.

עס ווערען אנגענומען אלערליי רענטגען־דיאגנאזען און היילונגען;
◆— עלעקטריזאציע און קווארץ־לאמפ בעלויכטונגען. —◆

פון בית־יתומים און לינת הצדק.

אלע מנדבים און בעזונדערס די זאמלער:

הרבנית ראפאפארט; י. הירשזאהן; און מ פרילוסקי

ווערט אויסגעדריקט א דאנק פאר זייער פעראינטערעסירונג אין שפיצע לטובת די זומער־קאלאניעס פון די דערמאנטע אינסטיטוציעס.

מאריס לאמפע

צו זיינע אויפטריטען אין קעלץ

דער גלענצענדער יודישער ארטיסט מאריס לאמפע — ווער איז ער עס אזעלכער?" — אזוי האט זיך געפרעגט, און געקוועטשט מיט די אקסלען, דער יודישער טעאטער־עולם, ווען די דאזיגע נאמען האט מיט א יאהר צוריק ארא־געשיינט פון די טעאטער־מודעות אויף דער פראווינץ.

עפעס האבען עלטערע טעאטער־בע־זוכער יא געדענקט אזא נאמען. יחי־דים האבען אפילו דערצעהלט, אז נאך גרייסע ערפאלגען אין רוסלאנד קומט ער צו אונז קיין פוילען אט דער לאמ־פע. אבער ווער איז ער פארט? איז ער טאקע אזוי גלענצענד?

מען ברויך געהן זעהען. און מיר זענען געגאנגען. האבען מיר געזעהען אז עס פאר זיך נישט נאר א גלענצענדען אקטיאר נאר א געניאלען, גרויסען קינסטלער; א יודישען קינסטלער.

דען „טוביה" — דאס אונשטערבלי־כע ווערק פון אונזער גרויסען פאלקס־דיכטער שלום־עליכם, האט ביי לאמפען בעקומען א אמת'ן תיקון, אזוי נאר, אזוי האט שלום־עליכם פערשטאנען טוביה'ן אויב איהר ווילט איז טוביה א סימבאל פון דער יודי־שער נשמה; פון דער יודישער פסיכיק. טוביה'ס זארג איז אונזער זארג. זיין הארציגקייט און זיין עצבות, וואס ווערט אבער באלד אוועקגעשטויסען דורך אמת'ער יודישער פרעהליכקייט און טיפען בטחון, איז טיף פערוואר־צעלט אין אונזערע אדערן.

מען ברויך דעריבער זיין ביי זיך נענוג זיכער און פעסט איבערצייגעמען אזא ראל. עס איז א צו־דעליקאטער מאטעריאל טוביה פערקערפערט דאך דאס איידעלסטע און פיינסטע פון יודיש־קייט,

לאמפע האט עס געפיהלט און גלוי־בענדיג אין זיינע כחות, האט ער גע־וואגט עס צו טוהן.

און עס איז איהם געלונגען.

אין דעם ש"ע־זשאנר איז לאמפע פשוט א מייסטער. עס וואלט אויך נישט געשאדט, אז ער זאל ברובען פרץ און אש'ן. ער ברויך גאר א ביסעלע מעהר פערטיפונג און ערודיציע.

איז טאקע קיין וואונדער נישט, וואס אפילו אזא ביליגע אמעריקאנער עקספארט־מעלאדראמע. ווי „א הארץ וואס בענקט„ האט צוגעצויגען אזא ריזיגען טעאטער־עולם. מען איז נישט געקומען זעהען די פיעסע. מען איז געקומען זעהען לאמפען.

אבער זאל נישט געמינערט ווערען דער אנטייל פון דער בעגאבטער, טא־לאנטפולער ארטיסטין שושנה, וואס האט מיטגעריסען דעם עולם מיט איהר שפיעלען. זאל איהר גאט מוחל זיין פאר די ארויסגערופענע הייסע טרעה־רען. אמת'ע יודישע טרעהרען. אבער וואס איז זי נעבעך שולדיג? האט א פרעטענסיע צו איהר אויסערגעוועהנ־ליכער הארציגקייט און צו איהר גרוי־סען טאלאנט.

קיעלץ. ל. ראדאל

Bata

דאמען-בייהייטען אויף הערבסט

29.90

מאדעל 4525-08

עלעגאנטער און בעקוועמער ספארט-באטאטפעל, וועלכער וועט ערגענצען אייער ספארט קליידונג. ברוינען באקס און א נידעריגער קלאץ.

29.90

מאדעל 1605-44

שפאציר פאנטאפעל פון ברוינעם באקס, גוטפאל בעפוצט מיט שלאנגען-לעדער.

29.90

מאדעל 9505-54

עלעגאנטער וויזיט-פאנטאפעל פון העכער גצמוע מיט א גוטסמאקער פארפיצונג. אנטשפרעכענ-דע אפילו פאר דער שענסטער וויזיט-קליידונג.

איך זוך א אנשטענדיגען און סאלידען מענש א סחר

צו הייראטען מיט איהם

איך שטאם פון א זעהר שעהנער און מיוחס'דיגער משפחה.

וועגען גענויערע פרטים זיך צו ווענדען

אויף לובלינער 14 צו פרוי באשע ווערטהיים.

זי האט זיך ניט געהאלט פון שמערצען בכלל ריהן.

איצטער איז זי פטור אינגאנצען פון רעוומאטיזם.

וואס פארא שרעקליכער געפיל ניט קענען אליין אויפשטיין פון בעט אזוי שטייף זענען די פיס און די הענט — ניט פעיק צו דער ארבעט — דאס איז א קרבן פון רעוומאטיזם. אבער היינט איז זי וויטער פריש און באוועגליך ווי פריער און פילט ניט קיין שום ווייטאג. פרוי ח. סאיק, גרודזיאנדז שעווס-קא 16/1 שרייבט אונז: שוין א לענגע-ציים האב איך געליטען אויף רעוומא-טיזם אין די הענט און פיס. די ווייטא-קן האבען מיר אזוי דערקוטשעט, אז איך האב אפט א גאנצע נאכט ניט געקענט שלאפען. מיינע הענט און פיס זענען מיט דער צייט אזוי שטייף גע-ווארען אז איך האב כמעט מיך נישט געקענט ריהרען איך קאן פשוט נישט בעשרייבען ווי איך דורך די צייט גע-געליטען. דורך 7 חדשים האב איך פרובירט פארשידענארטיקסטע מיטלען וועלענדיג זיך בעפרייען פון די שרעק-ליכע ווייטאקן. אבער עס איז דאן מיר באמת ערשט בעסער געווארען, ווען איך האב אנגעהויבען נעמען טאגאל. שוין אין א וואך ארום זענען די ווייטאקן געווארן קלענער און איך האב געקאנט רוהיג שלאפען. זעענדיג אזעלכע גוטע רעזולטאטען האב איך וויטער גענו-מען טאגאל, שטרענג לויט פארשריפ-טען. מיט דער צייט האב איך וויאוש-נע געפיהלט ווי מיינע הענד און פיס ווערן וואס וויטער באוועגליכער. יעצט בין איך שוין אינגאנצען פטור דער אונאנגענעמער קרענק אזוי אז היי-יאהר האב איך א דאנק טאגאל געקאנט פערציכטען אויף א רייזע און א קו-ראָרט. טאגאל איז באמת א ראדיקאל מיטעל! וועגן דעם קענען זאגן עדות טויזענדער מענשען וואס האבען גענו-מען טאגאל ביי רעוומאטיזם, פאדאגרע-רייסן און ברעכן אין די ביינער נער-ווען און קאפ-ווייטאג, גריפע, פארקי-לונגען און אנדערע ענליכע קראנקהיי-טען. אונשעדליך פאר'ן מאגן, הארץ און אנדערע ארגאנען. טאגאל שטילט נישט נאר די ווייטאקן, אבער דערשטיקט אויך אין קערן די אלע חולאת'ן! דע-ריבער האט מען אפילו ביי כראנישע פאלען דערגרייכט מיט טאגאל איבער-ראשענדע רעזולטאטען. און ווען נאך טויזנדער דאקטוירים פעו שרייבן טאגאל קאנדאך יעדער מיט צוטרוי דעם מיטל קוי-פען. פרובירט נאך היינט פאדערט אבער ווירקזשנע נור טאגאל! אין אלע אפטייקן.

Biuro Prośb i Podań

p. f. „PROLITEX"

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA:
Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.

Redaguje Podania:
Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.

Windykacje należności w całej Polsce.

Informacje o zdolności kredytowej

Przepisywanie na maszynach.

Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

40% ביליגער!

די נייעסטע — פאסאנען פון מעבעל פון פאלגענדע מאטעריאלען:

וועגנערסקע יעשאן, זלאטא בושאוע, פיראמירען, זשעברא, מאכאן און יעשאן.

——— אויף גוטע בעדינגונגען. ———

דאס אלעס ווערט אויס-געפערטיגט ביי דער פירמע קליין, זשעראמסקי 26

דאנקזאגונג.

אין נאמען פון דער גאנצער געזעלשאפט וועלכע האט פערבראכט אין בוסק מיט דער הילף פון דער ג' געזעלשאפט „עזרה„ בעגריסען מיר און דאנקען דעם געעהרטען פרעזעס איתמר אדלער מיט זיין סעקרעטאר, אונזער פריינד און חבר אליעזר פישמאן. מיר דריקען זיי אויס דעם העכסטען דאנק פאר דער אונערמידליכער ארבייט און פאר דער גוטער בעהאנדלונג, וואס א דאנק זייער מ"ה און מאסער מיט אזוי פיעל צייט פערוועדען זענען מיר בעהאנדעלט געווארען אויף דעם בעסטען אופן וואס מ'קאן זיך נאר פאר-שטעלען. קור-געסט פון אנדערע שטעדט האבען גארנישט געקענט בעווינדע-רען די פיעל ארבייט און איבערגעגעבענהייט פון דעם ה' פרעזעס מיט זיין סעקרעטאר צו דער געזעלשאפט, וועלכע בעשטעהט פון פערשידענע טיפען מענשען.

ראדאמער יודען, איהר מעגט שטאלצירען מיט דער אינסטיטוציע, וועלכע איז אזוי הייך אויפגעשטעלט געווארען אויף דער העכסטער מדרגה און האט זיך קונה שם געווען אויף דעם גאנצען לאנד, עס פעהלט אויס לויב-ווערטער פאר דער ג. געזעלשאפט „עזרה" מיט איהר ג. פרעזעס און סעקר.

ייען איהר, ראדאמער יודען זאלט בייוואהנען די בוסקער קוראציע, וועל-כע ווערט גע[illegible] דער יורישער ארימער בעפעלקערונג פון ראדאם דורך ג. „עזרה" זאלט זיך יעדער איינער פון אייך בעטייליגען לטובת דער ג. געזעלשאפט „עזרה" און מיטצוהעלפען דעם ה' פרעזעס מיט זיין סעקרע-טאר אין דער פעראנטווארטליכער ארבייט.

די[illegible] אכ"ונג. מ. ט. ר.

Redaktor CH. M. HERC

Drukarnia Wyd "Radomer-Kielcer Leben", Radom, Szwarlikowska 20.